

Karcag, a Nagykunság fővárosa

Karcag (régebbi alakváltozatban: Kardszag) város Jász-Nagykun-Szolnok megyében található, a Karcagi járás központja.

Karcag Jász-Nagykun-Szolnok megye városa, a Nagykunság központja. A település az Alföld egyik legforgalmasabb útvonala, a 4. számú főközlekedési út mellett fekszik.

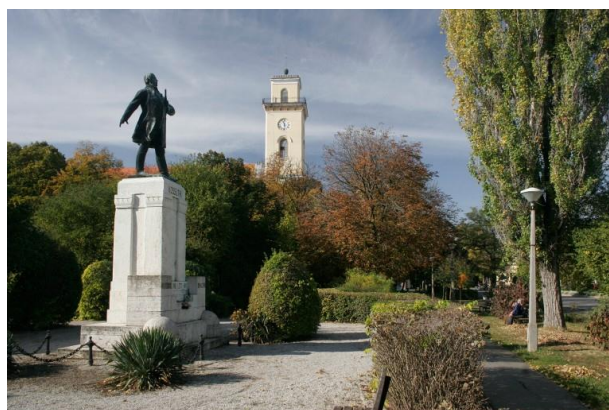
Karcag kun eredetű személynévből származik, amelynek jelentése pusztai róka. A 13. századtól ezt a területet kunok lakták. A városnév először a 14. században fordul elő, mégpedig Karcag Jánosnevében. A 16. században Kisújszállás (akkoriban Kolbázszállás) helyett átvette a Nagykunságban a vezető szerepet – neve is Karcagújszállás volt a 19. századig. Csak 1745 után kezdődött meg a városiasodás, a szabad parasztok főleg a városkörnyéki tanyákon éltek. Karcag mezőváros volt.

Karcagon Kossuth Lajost nagyon tisztelték, ezért a négyszáz méteres főteret 1892-ben róla nevezték el. A tér egyik legimpozánsabb épülete a Városháza, amely 1910-12-ben épült szecessziós stílusban, Vida Artúr műépítész tervezte. A kivitelezést Vidákovits József építész irányítása mellett Kása József karcagi építőmester végezte. A Városháza főbejáratával szemben áll az I. világháború hősi halottainak emlékműve. A lovas szobor az 1745-ben létrehozott, s egészen az I. világháborúig fennállott jászkun huszárezred katonáját ábrázolja. Alkotója Gáldi Gyula szobrászművész.

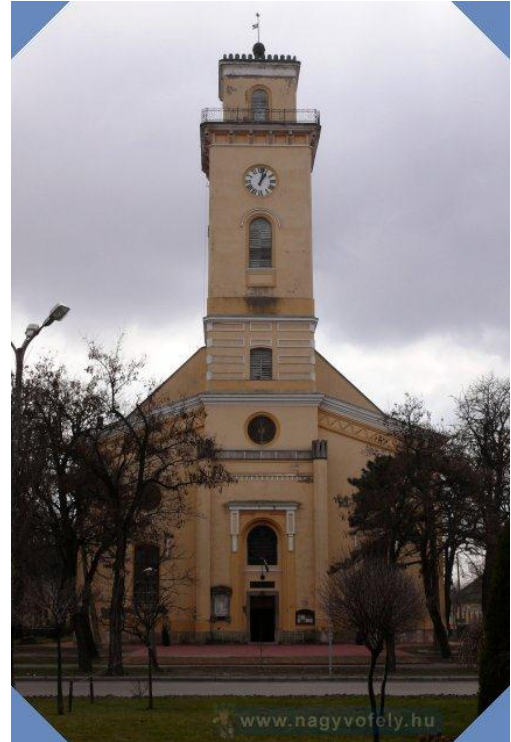
A Kossuth tér közepén áll az 1893-ban átadott első artézi kút mintájára visszaállított „Angyalos kútként” ismert kútépítmény, mai nevén Viktória-kút. 2001-ben Györfi Sándor szobrász az eredeti terveknek megfelelően állította helyre. A mellette lévő régi öntöttvas villanyoszlop a város 1908. évi villamosításának emlékét idézi. A tér másik oldalán a sétálóutcában Németh Gyula turkológus egész alakos szobra áll, amelyet 1990-ben állítottatott a szülőváros.

A Kossuth szobrot 1907-ben avatták fel Kossuth Ferenc jelenlétében. A szobor alkotója a századforduló igen neves szobrásza, Horvay János volt. Györfi Sándor szobrász református templomkertben 1992-ben állított II. világháborús emlékműve az ország egyik legszebb alkotása. Az 555 háborús áldozat nevét őrző hatszögletű fekete

gránit posztamensen a kétalakos szoborkompozíció, a Kun Pieta – az anya, halott katonafiával az ölében – megrendítő hatást kelt. A szobor mögött félkörben hat toszkán jellegű oszlop áll, csonka, törött párkánya a háború borzalmait idézi. A Petőfi szobor Győry Dezső szobrászművész alkotása, 1948. augusztus 20-án avatták fel.

Kossuth téri református templom Ezen a helyen 1633-ban már egy korábban épült, itt álló templomhoz építettek tornyot. 1793 és 1797 között Rabl Károly tervei szerint és irányításával újjáépült a templom a toronnyal együtt. Rendkívül szép a háromhajós templom egységes, későbarokk-copf belső tere. A templom 1560 síppal készült orgonája 1866-ból való. Figyelmet érdemel még az ugyancsak copf, fából készült szószék. A református templom előtt 1935-ban állították Országzászlót Györfi Sándor szobrász újította fel 1996-ban, a Millecentenáriumi évben. A Bíróság épületét Fellner Sándor budapesti műépítész tervezte és építette 1891-ben. A Kossuth tér másik jelentős épülete a volt Bárány vendéglő és szálloda, amely 1825-ben épült eklektikus stílusban. Eredetileg vendégfogadónak építették, udvarán egy szekérállással. Az épület előtt akkor még a piactér terült el. Az 1860-as években emelettel egészült ki és szállodát alakítottak ki benne. 1935-től kollégiumként működött, jelenleg általános iskolának ad otthont.

A Szent István sugárút és Püspökladányi út sarkán található a római katolikus templom. A katolikusok 1770-től kezdtek betelepülni Karcagra. 1772-ben a mai Ipartestületi Székház helyén megépült első, barokk stílusú templomuk. Az 1834-es nagy tűzvészben ez a templom is leégett. 1896-ban állapota annyira leromlott, hogy megérett az elbontásra. A mostani Szent István templomot 1901-ben szentelték fel. Tervezője Wind István építész. Az egyhajós, keresztház, a nyolcszög három oldalával záródós szentélyű templom eklektikus stílusban épült. A szószék, az oltárok, az igényes díszítőfestés gótizáló, így romantikus jellegű. A templomkertben áll a 2011-ben felújított grotta és a dr. Orosz Pál hittanár-plébánosról készült mellszobor. A templom mellett, a Püspökladányi úton látható Szent István mellszobor Györfi Lajos szobrász alkotása. A templom mellett áll az 1935-ben épült posta, a város egyik „modern” középülete. A homlokzat díszét a téglakönyöklők, a téglafalazás módjának változtatása, a romantikus kőlabazat, a nagy kiülésű párkány

árnyékhatása és az íves homlokzat közepén egy kitűnő kerámia relief adja, amely lovakkal vontatott delizsánszt ábrázol. A postaszolgálat Karcagon már 1780 körül megkezdődött. Az Izraelita Hitközség 1854-ben alakult meg Karcagon, s néhány évtized alatt népes közösséggé fejlődött. A Kertész József utcán álló zsinagógát 1899-ben szentelték fel. Az ezredfordulóra nagyon megfogyott közösség az 1990-es években szépen rendbe hozatta a templomot, ami ma már műemlék. A Dózsa György út mentén lévő kunhalmon – régi nevén Szőlőshalom – látható a Kálvária-halom. 1851-ben készült el az egyszerű, klasszicista jellegű, köralakban elhelyezkedő képfülke-építményekből álló 14 stációs kálvária. A domb tetején három nagyméretű, egyszerű fakereszt, harangláb és a Mária-szobor található. A kálváriát többször felújították, legutóbb 1993-ban. Az építmény festői megjelenésű, a környék meghatározó városképi eleme.

A kun kőszobrok a kunok temetkezési szokásaira utalnak. A város 1995-ben a redempció 250. évfordulójára, a kun őseinkre és a hajdani Nagykun Kerületre emlékezve állíttatta fel a 9 kőszobrot a 4. sz. főút mellett, a 160-as kilométerkőnél, a Kis-hegyesbori halmon. A hét kisebb szobor mindegyike egy-egy – Berekfürdővel hétre bővült – nagykun település címerét tartja a kezében. A Kutatóintézet felől délre haladva jobbról érjük el a Túri út leágazását. Ez a földút vezet az 1997-ben természetvédelmi területté nyilvánított Kecskeri-pusztához és a Kecskeri-tóhoz, amely a régi vízivilág egy parányi darabkáját őrizte meg. A Bene tanyán működik a „Pusztai Róka” Nomád Hagyományörző Egyesület, tagjai az ősök nagyszerű lovasnomád kultúráját elevenítik fel.

Karcag természeti értékei A Nagykunság hajdan hírhedté vált képe a XIX. századi folyószabályozások után jelentősen megváltozott. A szántóként hasznosítható területek aránya lényegesen nagyobb lett, de ez egyben a páratlan gazdagságú vízivilág pusztulását is jelentette. Az élőhelyek átalakulása az itt élő növény és állatvilág jelentős változását vonta maga után. Évtizedek múltán a száraz szikes puszták és a szántó- földek váltak a táj meghatározó elemeivé. A vízjárta területeket gazdasági megfontolásból próbálták minél inkább visszaszorítani, de a vízivilág havas telek után még egy-egy rövid időre ma is feltámad és visszahódítja a régi erek megmaradt medreit. Karcag város közigazgatási területén három országos jelentőségű védett természeti terület, közel ötven védett kunhalom és egy szikes tó van. Ezen kívül számos védett és fokozottan védett növény és állatfaj él a védett természeti területeken kívül is.

A Hortobágyi Nemzeti Park Magyarország első és legnagyobb nemzeti parkja, mely nemzetközi összefogással, hosszas előkészítő munkát követően, 1973-ban alakult meg. Területe a bővítések követően mára meghaladja a 80 ezer hektárt. Az alapításkor kijelölt „törzsterület” teljes egészében UNESCO Bioszféra Rezervátum, hozzávetőleg egyharmada pedig nemzetközi jelentőségű vizes élőhely is.

1999 decemberében az UNESCO a „Világ-örökség része” címet adományozta a Hortobágyi Nemzeti Parknak. A Hortobágyi Nemzeti Park a természeti értékek megőrzése érdekében övezetekre van osztva. A Karcag, Kunmadaras, Nagyiván települések közigazgatási határába tartozó területek szabadon nem látogathatóak. Ezekre a pusztarészekre egyáltalán nem, vagy csak vezetővel lehet belépni.

A szikes talajon kialakult időszakosan nedves rétek és az év nagy részében vízzel borított mocsarak azonban az árvízszabályozások után is jellegzetes élőhelyek maradtak. Ezek utolsó hírmondója a Konta-mocsár. A növénytakaró társulásait természetesen itt is a termőhelyi adottságok, elsősorban a talaj típusa és mikrodomborzata határozza meg. A változatos terepfelülettel mozaikos növénytakarók kialakulása jár együtt. A környező szikes puszták képét a legeltető állattartással összefüggő gyephasználat határozza meg.

A Zádor-híd Természetvédelmi Terület Karcag közigazgatási határának keleti részén, a Pestet Debrecennel összekötő egykori országút mellett fekszik. A terület 1976 óta országos jelentőségű természetvédelmi terület, nagysága 71 hektár, melynek jelentős része szikes puszták. Vizes élőhelyek itt már csak elvétve találhatók, pedig az árvízszabályozások előtt a szeszélyes Zádor-ér táplálta vízzel a térség mocsarait.

A közlekedés biztosítása állandó nehézséget jelentett, ezért 1804-ben Karcag elöljárói szükségességnek látták, hogy a vízfolyáson keresztül a régi töltés helyett állandó kőhidat állítsanak, mely az év minden szakában lehetővé teszi az átjárást.

A jelenleg is álló híd alapkövét 1806. november 27-én rakták le, és 1809-ben átadták a forgalomnak. A híd eredetileg kilenc lyukú volt, hasonlóan a később épített, 1833-ban elkészült hortobágyi kőhidhoz. A Zádor-híd húsz évig viselte a vizek ostromát, de az 1830-as áradás elsodorta két-két szélő pillérjét. Az újjáépítést követően nyerte el mai ötlyukú formáját. Napjainkban már meglepő látvány ez a „partravetett híd”, mert nem a tekintélyes

építmény alatt, hanem vele párhuzamosan, mellette folyik a víz egy belvízelvezető csatorna ásott medrében. A híd ma védett műemlék, melyet délen már vízrendezett szántók öveznek.

Az Alföldön a tájat figyelő utazó tekintete gyakran megakad a nem ritkán tíz méternél magasabb halmokon, melyekről sokan nem is sejtik, hogy ezek emberi kéz alkotásai. Közülük a legöregebbek az újkőkorban és a bronzkorban kialakult alacsonyabb településhalmok. A szabályos kör alakú, magas kunhalmok a kurgánok, vagy más néven sírhalmok. A láncolatban álló alacsony halmok őrhelyként

szolgáltak, de később települések határait is gyakran jelölték határhalmokkal. A Nagykunságban, így Karcagon is gyakran feltűnnek, hol egy szántóföldből, vagy gyepterületből kiemelkedve, hol egy régi folyómeder fölé magasodva, máskor meg egy tanya tőszomszédságában a gazdasági udvar részeként. Karcag közigazgatási területén több mint ötven kunhalom található. Ezek egy része korábban már helyi jelentőségű védett természeti érték volt, de 1996-óta a Természet védelméről szóló törvény minden kunhalmot országos természetvédelmi oltalom alá vont.

Túrák a határban

1-es számú kerékpártúra útvonal (kb. 26 km) A túraútvonalon Karcagról a Kisújszállási úton a Kertváros érintésével a Kecskeri-pusztai Természetvédelmi Területen haladunk keresztül, részben a víztározó gátján, ahonnan földúton érkezünk vissza a Kertvárosba. A védett természeti terület határát tábla jelzi. Az élővilág zavarásának elkerülése miatt a kijelölt útról letérni tilos!

2-es számú túra útvonal (kb. 8 km) A túraútvonal az előzőhöz hasonlóan szintén a Kertvároson keresztül halad, így útba esik a Debreceni Egyetem Kutató Intézetének Arborétuma is. Az út végcélja a Kun emlékhely, mely a 4-es számú főút mellett a Kis-Hegyesbori halmon áll, gépkocsival is könnyen elérhető. A halom mellett szabadtéri főzésre, szalonasütésre alkalmas tűzrakóhely is van. Kellemes lehet egy pihentető séta az arborétumban

3-as számú túra útvonal (Ágota-hídig kb. 18 km) Karcag központjából a Dózsa György úton elindulva a Szöllős-halom, a Szélmalom és a Szélmalmi fogadóház érintésével a Debreceni úton haladva elérjük a bencegesei kilátót. Keleti irányba tovább haladva szántóföldek mellett a Bencegese nevű határrészen át vezet az utunk. Ezek a területek tűzokvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű helyek, mert a hortobágyi tűzokállomány jelentős része itt telel át. A kerékpárút a Hortobágy-csatorna mellett az Ágota-hídig, a Nemzeti Park határán folytatódik, a visszafelé úton két, tájképi szempontból érdekes kunhalomot is érintünk. Az első a Lőzér-

halom, második a Zádor-halom. A halmok tetejéről és a madármegfigyelő toronyból jól megfigyelhető a Disznórét növény és állatvilága. A kerékpárút a Zádor-híd irányában halad tovább. Az utat gyalogosan, kerékpárral, vagy részben gépkocsival is meg lehet tenni. A híd közvetlen környezete és az északra eső Zádor lapos védett természeti terület. A tűzrakás tilos! A lapos, vizes területek tavasszal, nyár elején vonzóak a parti madarak számára. A belvizes szántókon egyes éveken a székicsér és a kis lile is költ. Tűzrakó helyek, pihenőhelyek, a Szélmalmi fogadóház udvarán és a kerékpárút mellett vannak kialakítva. A Szélmalmi fogadóház a műemlék szélmalommal a Szélmalmi fogadóház udvarán

4-es számú kerékpártúra útvonal (Berekfürdőig kb. 25 km) Karcag határát elhagyva, a Debreceni útról észak felé letérve műúton folytathatjuk túránkat Tilalmas tanyaközpontjáig, amelyen át újra északi irányba tartunk és elérjük a Német-éri csatornát. A csatorna hídján áthaladva a gáton balra fordulva a Pincés-halom érintésével Berekfürdőig folytatjuk utunkat. Útközben a Német-éri csatorna gátjáról elénk tárul a Hortobágyi Nemzeti Park Kunmadarasi-pusztájának panorámája. A védett természeti terület nem látogatható szabadon, ezért a gátról letérni tilos!

Ha Karcagot a Kunmadarasi úton hagyjuk el, és az ipartelepekkel szemben lévő dűlőúton északra fordulunk, akkor az egykori folyómedren, Üllő- lapon keresztül jutunk Berekfürdőbe. Az Üllő- lapon átjutva érdemes egy pillantást vetni a keleti irányban lévő Pincés-halomra. A régi homokbányák partfalában partifecskék költenek, ezek vadászgató csapataival is találkozhatunk.

Gyógyfürdők

Karcagon és közvetlen vonzás körzetében több, külön böző ásványi összetétellel rendelkező termálvízre telepített strandfürdő van. Közülük a legismertebb és legnagyobb Berekfürdő, de érdekes meglátogatni a karcagi, kisújszállási, vagy a kunhegyesi strand fürdőket is. Berekfürdő és Karcag fürdőinek gyógyvizei nem csak a felüdülést, hanem a gyógyulást is szolgálják.

Az Akácliget fürdő: Karcag természeti értékei közül kiemelkedik a „Sóskútból” 1. 497 m mélyről feltörő gyógyvíz. Az egész évben nyitva tartó fürdő gyógyvize igen sok ásványi anyagot tartalmaz (össz. só 7. 011, 19 mg/l). Az élményelemekkel gazdagított gyógy I.-II. medencék szolgálják ki a gyógyulni vágyó vendégeket egész évben. Építészetileg egyedi

megjelenésű wellness és spa komplexummal várjuk kiemelt célcsoportunkat, a családokat. A komplexum sátor alatti medenceterében verseny úszómedence, kététerű termálmedence és egy tanmedence áll a vendégek rendelkezésére. Kiegészítő szolgáltatások: jacuzzi, szolárium, szauna, merülő medence, kondicionáló terem. További nyáron üzemelő medencék: -

Élménymedence (sodrófolyosó, jacuzzi és dögönyöző) - Kéttérű gyermekmedence (1-1 db csúszda, 1-1 medence figura vízellátással, 2 - 2 játékelem) - Gyógy III. medence (2 db csúszda) A fürdővel egy területen található a **-os kemping (2 db II. osztályú üdülöház, 4 db kétágyas vendégszoba, 10 db faház, lakókocsi állások és sátorhelyek).

Gasztronómia: a karcagi birkapörkölt

Igazi birkapörköltet a Nagykunságban egy egész birkából szoktak főzni. Egy birka – egy lábas – tartja a mondás, ami arra is utal, hogy még két egyforma korú állatot sem szívesen főznek egy edényben – mégha bele is férne. Egy átlagos tömegű, 50-55 kg-os élősúlyú birka – amely földolgozva, fejvel, lábbal, körömmel, pacallal együtt kb. 26-28 kg – kényelmesen befér egy 30 literes vaslábasba. Ebből a mennyiségből hozzávetőlegesen 56-60 adag pörköltre lehet számítani. A birkapörkölthez hozzávaló mennyiségek egy egész birkából: 25 kg földarabolt birkahús (a csontos részekkel együtt), 1 perzselt birkafej, 4 perzselt láb, a körömmel együtt, 1 megtisztított pacal, 35-40 dkg só, 2-2, 5 kg vöröshagyma, 2 kg zsír, 35-40 dkg darált különleges és félédes paprika, 15-20 db vegyes (édes, erős) csöves, száraz pirospaprika. Ha

csípősebbre akarjuk, lehet még beletenni 3-4 evőkanál sóban eltett, ledarált cseresznyepaprikát vagy a boltokban kapható paprikakrémet. Nem szükséges, de a főzés utolsó harmadában 8-10 gerezd zúzott fokhagymával is ízesítheti, aki szereti. A főzés előtt az öntöttvas lábas belsejét kb. 1/2 kg zsírral vékonyan kikenjük, ezután rakjuk bele a földarabolt birkát. A lábas aljára, közepére tesszük a perzselt fejet, köréje pedig a csontosabb darabokat. Ahogy haladunk a lábasban fölfelé, úgy kerülnek bele a soványabb, csontos húsdarabok pl. az oldalas és a színhús kockák. Legfelülre tesszük a belsőségeket a máj kivételével. Utóbbi a főzés befejezése előtt kb. 25-30 perccel, kell az ételbe tenni, hogy ne legyen túlságosan kemény. (Szöveg: Oláh János – Cs. Kovács Károly) A kunsági birkafőzés karcagi hagyománya a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére 2009-ben felvételre került. A birkafőzés hagyományának megőrzésére 1999-től minden év június utolsó szombatján birkafőző versenyt rendez a város, a civil szervezetekkel összefogva

Múzeumok, kiállítóhelyek

Györffy István Nagykun Múzeum 5300 Karcag, Kálvin u. 4. Tel.: 59/312-087 , fax: 59/503-164 E-mail: karcagimuzeum@kun-land.hu Nyitva tartás: kedd–vasárnap: 10.00-17.00 Hétfő: szünnap Belépő: felnőtteknek: 260,- HUF , diák: 130,- HUF

Kántor Sándor Fazekasház 5300 Karcag, Erkel F. u. 1. Tel.: 59/312-087, fax: 59/503-164 E-mail: karcagimuzeum@kun-land.hu Nyitva tartás: május 1 - szeptember 30. Szerda–vasárnap:10.00-14.00, hétfő, kedd szünnap Belépő: felnőtteknek: 260,- HUF , diák: 130,- HUF

Nagykunsági Tájház 5300 Karcag, Jókai u. 16. Tel.: 59/312-087 , fax: 59/503-164 E-mail: karcagimuzeum@kun-land.hu Nyitva tartás: május 1 - szeptember 30. Szerda–vasárnap:10.00-14.00 Hétfő, kedd szünnap Belépő: felnőtteknek: 260,- HUF , diák: 130,- HUF

Karcagi Szélmalom 5300 Karcag, Vágóhíd u. 22. Tel.: 59/311-411 , 20/956-3335 , fax: 59/311-538 E-mail: varosg.kg@t-online.hu Nyitva tartás: hétköznap előzetes bejelentkezés után látogatható! Szombat: 16.00-18.00, vasárnap: 10.00-12.00 Belépő: felnőtteknek: 200,- HUF , diák: 100,- HUF

Szélmalmi Fogadóház 5300 Karcag, Vágóhíd u. 1. Tel.: 30/572-0000 E-mail: szepe@ph.karcag.hu Nyitva tartás: előzetes bejelentkezés után látogatható!

Köves Daráló (védett őrlőmalom) 5300 Karcag, Kisújszállási út 18. Tel.: 59/311-252 Nyitva tartás: Hétfő, kedd, szerda, péntek: 14.00-16.00 Szombat: 10.00-12.00 Csütörtök, vasárnap szünnap.

Temetőcsőszház 5300 Karcag, Északi temető, Külterület 3. Tel.: 59/312-967 Nyitva tartás: előzetes bejelentkezés után látogatható!

Orvos- és Patikatörténeti kiállítás 5300 Karcag, Széchenyi sgt. 45. Tel.: 30/455-7309 Nyitva tartás: K-P 11.00-13.00 Hétfő szünnap Hétfővégén előzetes bejelentkezéssel!

Szálláshelyek

Nimród **** Bioszálloda és Bioétterem 5300 Karcag, BajcsyZsilinszky u. 4. Tel.: 59/503-199 , fax: 59/503-198 Email: recepcio@ hotelnimrod.hu www.biohotelnimrod.hu

Karcag Városi Strandfürdő, **Kemping és Üdülőház 5300 Karcag, Fürdő u. 3. Tel.: 59/503-011 E-mail: kemping@nkvizkft.hu www.nkvizkft.hu

Kaiser Panzió 5300 Karcag, Dózsa Gy. u. 3/e. Tel.: 59/313-791

Zádor Panzió 5300 Karcag, Kacsóh u. 3. Tel.: 59/400-433 , 30/9456-026

Gábor Áron Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola Kollégiuma 5300 Karcag, Kálvin u. 5. Tel.: 59/311-560 E-mail: gag@gaboraron-karcag.sulinet.hu www.gaboraron-karcag.sulinet.hu

Varró István Szakiskola, Szakközépiskola Kollégiuma 5300 Varró u. 6. Tel.: 59/312-110 E-mail: suli@varroi-karcag.sulinet.hu www.varroi-karcag.sulinet.hu

Szentannai Sámuel Gimnázium, Szakközépiskola Kollégiuma 5300 Karcag, Szentannai S. u. 16. Tel.: 59/312-744 E-mail: szannai@externet.hu www.szentannai-karcag.sulinet.hu

Vendéglátóhelyek, éttermek

Nimród **** Bioszálloda és Bioétterem 5300 Karcag, Bajcsy-Zsilinszky u. 4. Tel.: 59/503-199 , fax: 59/503-198 Email: recepicio@hotelnimrod.hu www.biohotelnimrod.hu

Sárga Ház Vendéglő 5300 Karcag, Eötvös u. 7 Tel.: 59/300-799

Mészáros Vendéglő 5300 Karcag, Madarasi u.63. Tel.: 30/250-8000

Kaiser Étterem Söröző 5300 Karcag, Dózsa Gy. u. 3/e. Tel.: 59/313-791 45

Kék Oroszlán Pizzéria 5300 Karcag, Horváth F. u. 1. Tel.: 30/449-0579